

ВІДГУК

**офіційного опонента Позднякової Олени Леонтіївни на дисертацію
Рибченко Лариси Костянтинівни на тему:
«Педагогічні умови організації корекційної роботи з аутичними дітьми»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка**

Сучасні вимоги та очікування суспільства від освіти зорієнтовані на суттєвий перегляд підходів до забезпечення її якості та відповідності нормативно встановленим пріоритетам, що зумовлює необхідність посилення її особистісної спрямованості, створення можливостей для реалізації потенціалу дітей з особливими освітніми потребами в навчально-виховному процесі. Серед різних категорій цих учнів особливої уваги фахівців потребують діти зі спектром аутистичних порушень, які не завжди мають змогу отримати кваліфіковані освітні послуги в рамках спеціальної дошкільної та шкільної інклюзивної освіти, що відповідала би їхнім психофізичним, нейропсихологічним, психолінгвістичним особливостям, перебуваючи через це вдома або на індивідуальному навчанні. Такі діти вже до юнацького віку набувають ознак глибокої інвалідизації з відповідними соціально-психологічними наслідками негативного характеру для них самих, їхньої сім'ї та найближчого оточення. Типові труднощі, що виникають у процесі взаємодії з аутичними дітьми, недостатня теоретична і методична розробленість цілісної системи корекційної роботи в єдності змістових, організаційних і управлінських аспектів, наукова потреба в обґрунтуванні педагогічних умов ефективної організації цієї роботи обумовили вибір теми дослідження.

Вагомість представленої теми визначається недостатністю досліджень з обраної проблеми, розкриття якої в дисертації представляє науково-практичний інтерес для сучасної корекційної педагогіки і спеціальної

психології. При цьому зауважимо, що парадигма психологічного супроводу потребує від суб'єктів її впровадження, зокрема, фахівців, які працюють з дітьми з аутичними порушеннями, відповідного особистісно-фахового потенціалу для реалізації складного процесу корекційного виховання дітей з аутизмом.

Ознайомлення з рукописом дисертації та авторефератом, а також із публікаціями здобувача дає підстави для висновку щодо високого рівня методологічної культури Л.К. Рибченко, її наукової сумлінності та відповідальності за результати дослідницької роботи, теоретично обґрунтовані висновки і рекомендації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Основний зміст і результати дослідження висвітлено в 19 наукових публікаціях автора, серед них 1 методичний посібник, 12 статей у наукових фахових виданнях, 3 статті в іноземних наукових виданнях, 3 публікації апробаційного характеру.

У вступі автором обґрунтовано актуальність і ступінь наукового вивчення проблеми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання роботи, розкрито теоретико-методологічну основу та представлено методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано дані про апробацію результатів дисертаційної роботи, наведено відомості щодо впровадження її результатів у практику. Мета та завдання дослідження відповідають основним проблемам корекції аутистичних порушень у дітей, а науковий апарат роботи в цілому репрезентує її актуальність і цінність для сучасної корекційної педагогіки.

В першому розділі – «Теоретичні засади питання створення педагогічних умов організації корекційної роботи з аутичними дітьми» – представлено результати теоретичного аналізу філософської, педагогічної та психологічної літератури за проблематикою дослідження. Зміст розділу дозволяє констатувати, що понятійно-термінологічний апарат дослідження, його мета і завдання сформульовані на належному теоретико-

методологічному рівні, що свідчить про підготовленість дисертантки до здійснення наукових досліджень у галузі корекційної педагогіки та спеціальної психології. Заслуговує позитивної оцінки авторська концептуальна позиція, побудована на теоретичних положеннях системного та діяльнісного підходів до вивчення педагогічних умов. Дисертанткою узагальнено поняття «педагогічні умови» на основі порівняльного аналізу різних наукових шкіл, виділено з наукових та літературних джерел умови педагогічної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектру, сформульовано загальне поняття «педагогічні умови» та дефініцію «педагогічні умови організації корекційної роботи».

Л.К. Рибченко проведено ґрунтовну роботу з аналізу системи організації корекційної роботи з аутичними дітьми в різних країнах світу та встановлено основні форми підтримки, спільні й відмінні педагогічні умови, на яких ґрунтується корекційна робота з цією категорією дітей. Логіка дисертаційного дослідження демонструє самостійність і наукову пошуковість автора, фахову відповідальність за розробку і створення оптимальних шляхів корекційної допомоги дітям зі складною нозологією – з аутистичним спектром розладів. Отримані дослідницькі результати засвідчили позитивні зміни у забезпеченні педагогічних умов корекційної роботи з подолання аутистичних порушень у дітей.

В другому розділі – «Емпіричне дослідження особливостей психічного розвитку аутичних дітей як чинника створення спеціальних педагогічних умов організації корекційної роботи» – висвітлено організацію, методику та результати констатувального експерименту. На цьому етапі дослідження дисертанткою визначено рівні адаптації дітей з розладами аутистичного спектра до навчального процесу. Л.К. Рибченко проведено аналіз практичного досвіду організації корекційної роботи з аутичними дітьми в спеціальних закладах міста Києва, Львівської та Дніпропетровської областей, а також проаналізовані фактори, від яких залежить успішність цієї роботи. Дисертантка вважає важливим чинником створення спеціальних

педагогічних умов психічний розвиток дітей, що підтверджується одержаними результатами, які перевірені за допомогою методів математичної статистики в рамках кількісного та якісного аналізу отриманих даних.

В роботі вивчено стан готовності педагогів до створення спеціальних умов для роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру з урахуванням специфіки організації корекційного впливу. Результати проілюстровано діаграмами та доповнено якісним аналізом. На основі одержаних у констатувальному експерименті даних Л.К. Рибченко узагальнила та сформулювала висновки відповідно до поставленої мети і завдань констатувального етапу.

Виразну практичну значущість має матеріал третього розділу – «Психолого-педагогічні механізми створення педагогічних умов ефективної корекційної роботи з аутичними дітьми», в якому обґрунтовано модель системи організації педагогічних умов корекційної роботи з учнями зазначеної категорії. За логікою і методологією формування експерименту дисертанткою здійснено впровадження педагогічних умов організації корекційної роботи з аутичними дітьми; забезпечено нівелювання негативного впливу особливостей психічного розвитку аутичних дітей на засвоєння знань, вироблення умінь та формування навичок у корекційному навчально-виховному процесі за допомогою створення спеціальних педагогічних умов організації корекційної роботи; виявлено динаміку зростання рівнів розвитку аутичних дітей, покращення їхніх нейропсихологічних та психолого-педагогічних характеристик.

Важливим підсумком дослідження є те, що впровадження в практику авторської структурно-функціональної моделі корекційної роботи з аутичними дітьми сприяло їх успішній психолого-педагогічній адаптації в умовах як дошкільних, так і загальноосвітніх закладів, нівелюванню негативного впливу особливостей психічного розвитку аутичних дітей на засвоєння знань, вироблення умінь та формування навичок. Дисертантка

аргументовано виділяє педагогічні умови ефективної корекційної роботи, обґрунтовує їх через призму психологічних механізмів, переконливо розкриває послідовність етапів корекційно-розвиткової роботи. Результати, отримані дисертанткою, свідчать про залежність показників порушень психічного розвитку дітей і їхньої адаптації до закладу освіти від системи педагогічних умов, що підтверджує необхідність організації корекційної роботи з аутичними дітьми.

У мовно-стилістичному оформленні дисертації витримано особливості наукового стилю мовлення. Особливо варто відзначити прагнення дисертантки до лаконічних і змістовних висновків та узагальнень після окремих блоків дослідницьких матеріалів, що забезпечило чітку логічну структурованість роботи.

У висновках, які досить чітко кореспондуються із поставленими завданнями дослідження, наведені найсуттєвіші результати, які супроводжуються кількісними та якісними аргументами щодо новизни, теоретичного та практичного значення кожного з них. Автором представлено також і власну позицію щодо перспектив подальшого дослідження різноаспектних питань психологічного супроводу аутичних дітей у соціумі.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Л.К. Рибченко, його наукову новизну, обґрунтованість та достовірність результатів, опонент вважає дискусійними окремі положення дисертації та висловлює ряд зауважень, які мають рекомендаційний характер:

1. Аналіз світової практики організації корекційної роботи з аутичними дітьми потребує порівняльної таблиці, в якій більш інформативно та диференційовано були би представлені цільові, змістові та діяльнісні компоненти системи корекційної роботи з дітьми цієї категорії.

2. Слід було би більш докладно описати та проаналізувати причини недостатньо системної організації педагогічних умов корекційної роботи з аутичними дітьми в Україні.

3. Другий розділ дисертації значно виграв би, якщо автором було б досліджено вплив інклюзії на специфіку організації педагогічних умов і показано, чи ідентичними вони є в галузі інклюзивної освіти.

4. За матеріалами дисертаційного дослідження доцільно було би видати методичний посібник, присвячений обґрунтуванню та розкриттю методики організації педагогічних умов у спеціальних, інклюзивних та реабілітаційних закладах.

Отже, дисертація на тему **«Педагогічні умови організації корекційної роботи з аутичними дітьми»** виконана на високому науковому рівні й повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (зі змінами), а її автор **Лариса Костянтинівна Рибченко** заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри спеціальної освіти та
спеціальної педагогіки

комунального закладу вищої освіти

«Хортицька національна

навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

О.Л. Позднякова

